

מיזם לאיקלום של צמחי נוי כגידולים חדשים לפרחי קטיף, ענפי קישוט וצמחי עציץ

מוטי הררי, תקוה קגן ועידוא סתר- מו"פ ערבה דרומית

מבוא ותאור הבעיה

ענף צמחי הנוי בארץ מתמודד בשנים האחרונות עם בעיות קשות שהובילו לירידה דרמטית במספר המגדלים של עד כדי 45% מאז שנת 2000 וירידה ברווחים של המגדלים שנשארו בענף. מגוון הבעיות שחוו החקלאים כולל ירידה בכמות הביקושים בבורסות באירופה, עד כדי צמצום של 37% בכמות הפרחים המיוצאת מאז שנת 2000, שלוותה גם בנפילה חדה בשערי מטבע החוץ. בנוסף, הקיצוץ במכסות המים והפועלים הזרים ביחד עם התייקרות הדשנים וחומרי ההדברה הגדילו מאוד את עלות התשומות. במקביל לפיתוח ההובלה הימית נפתחו השווקים באירופה בפני חוות ענק הממוקמות באפריקה ובדרום אמריקה, שנהנות מעלויות נמוכות בהרבה של תשומות של מים וכח אדם בהשוואה למחירים בארץ. מנגד בארץ, המאבקים להישרדות והרצון להתמקד בגידולים הרווחיים הובילו למגמה של צמצום במגוון המוצרים לייצוא ופגיעה נוספת בכושר התחרות של מגדלי ישראל. לדוגמא, רוסקוס לענפי קישוט, שהיה הענף המוביל ביצוא מהארץ עד לפני זמן לא רב, חווה ירידה של 21% במחירים עקב היצף של אגדי פרחים מאפריקה שלא דרשו תוספת ענפי קישוט. כנ"ל גם לגבי ארליה, שהיה גידול רווחי מאוד וסבל לאחרונה מנפילה של 22% במחירים. למרות הבעיות הקשות, ענף הפרחים נשען על בסיס איתן של ידע וניסיון של שנים רבות, תשתיות גידול ושיווק וגרעין קשה של מגדלים שהצליחו להרחיב את המשקים ולמצוא פרנסה. ניתוחים מעמיקים של מצב הענף מראים, שתחום גידולי הנישה המתוחכמים יכול להוות יתרון למגדל הישראלי בשוק התחרותי הגלובלי של צמחי הנוי. מסתמן גם שיש לדאוג באופן מתמיד לפיתוח המוצר הבא, מאחר וכל גידול מצליח שפודה מחירים גבוהים זולג בתוך זמן קצר למתחרים בארצות אחרות. מטרה זו יכולה להתממש אך ורק עם פיתוח מואץ וקבוע של גידולים חדשים שיעשה בשילוב כוחות של כל הגורמים בענף. מוגשת בזאת הצעה לחמש שנים למימון פעילות של הבאת צמחים חדשים, ובחינה ראשונית של הפוטנציאל שלהם לשמש כגידולים חדשים בענפים שונים של צמחי נוי. הגישה של עבודה זו, בה יעסקו חוקרים מדיסציפלינות שונות, המתחילה בשלבי איסוף וברור החומר, בחינה ראשונית של הצמחים המאוקלמים וסלקציה של צמחים בעלי פוטנציאל לפיתוח עתידי, תאפשר הגדלת מגוון הצמחים שיעמדו לרשות המגדלים באזורים שונים בארץ.

בדו"ח ועדת ההיגוי לבחינת ענף גידול הפרחים וצמחי הנוי בישראל שמונתה ע"י משרד החקלאות הומלץ להתמקד במחקר, פיתוח וטיפוח של גידולים חדשים אשר תרמו לביסוס היתרון היחסי של ישראל בענף זה.

מטרת המחקר

איקלום של צמחי נוי חדשים, על מנת להזרים לקהילת המגדלים באופן קבוע מגוון גדול של צמחים בעלי פוטנציאל לייצוא מתחום פרחי קטיף, ענפי קישוט וצמחי עציץ.

מידת ההתאמה של המחקר כמיזם ייעודי משולב בעל חשיבות לאומית לחקלאות ישראל

בשנים האחרונות לא הוקצה תקציב מסודר למימון של איקלום צמחי נוי חדשים כולל כל הפעילות הנלווית שדרושה לבחון את הפוטנציאל שלהם לשמש לגידול חקלאי רווחי. התוכנית הנוכחית הינה רב תחומית

ומיועדת ליצור עבודה משולבת של כל הגורמים בענף על מנת ליצור שרשרת תפעולית יעילה של הבאת צמחים חדשים לארץ, שיתרמו לגיוון ענף צמחי הנוי. החדרת גידולים חדשים לענף הנוי הוא צו השעה.

תמצית תוכנית המחקר

1. איתור מינים וזנים לאקלום -
 2. מינים וזנים לאקלום - יאקלמו מינים וזנים חדשים לשלושה ענפים של צמחי נוי.
 3. המקורות לאקלום צמחים - הצמחים יאוקלמו ממקורות צמחים מהבר מישראל וצמחי מדבר מחו"ל.
- א. פרחי קטיף - הבחינה תעשה במו"פ ערבה דרומית. על בסיס הידע הקיים בנוגע לדרישות הטמפרטורה ואורך היום ישתלו המינים והזנים החדשים בשטחים פתוחים, בבתי רשת ביום ארוך וביום טבעי, וכן בבתי צמיחה מחופים בפוליאטילן ביום טבעי וביום ארוך. בתום השנה הראשונה ניתן יהיה להגדיר בצורה ראשונית את הדרישות הבסיסיות של הצמחים לטמפרטורה ואורך יום. במקביל, תיאסף אינפורמציה לגבי מועדי הפריחה בתנאי הסביבה השונים ויוערך פוטנציאל היבול והאיכות.
- ב. ענפי קישוט - כ-10 עד 20 צמחים ישתלו בחלקות תצפית במו"פ בתנאי אור מלא ובהצללה, יערך מעקב אחר התפתחות הצמחים ואיכות הענפים.
- ג. עציצים - כ-50 עציצים מכל מין או זן יגודלו בבית הרשת או בחממה במו"פ הערבה. העציצים יעוצבו כמקובל בצמחי עציץ. תקבע התאמה שלהן לשמש כצמחי עציץ על בסיס תכונות כמו סיעוף, צבע העלווה, מועד הפריחה, תקופת הפריחה ועוצמתה.
- בכל הענפים הנ"ל יקבעו חיי מדף והאפשרות להובלה ימית של הענפים/הצמחים. בתום הבחינה הראשונית תעשה סלקציה לצמחים הפוטנציאלים, שלגביהם יפותחו בעתיד אגרוטכניקות גידול במכוני המחקר או ע"י המגדלים בעצמם על בסיס הידע הראשוני שנצבר

במסגרת תכנית זו נבחנו במו"פ ערבה דרומית המינים הבאים –

- אפונת המדבר כצמח עציץ וענף פורח
- בסיה צמירה כצמח עציץ
- היביסקוס "אודם" כצמח מילוי לזרים
- קוקופלם כצמח מילוי לזרים
- תגית א"י, זעזועית גדולה כתוספת לזרים יבשים